

[bez názvu]

Richard Rorty

◆ bytový seminář, česky | anglicky, vznik: 27. 7. 1981

◆ private seminar, Czech | English, origin: 27. 7. 1981

[bez názvu] [1981]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1981-07-27 Richard Rorty (1) [LVH228VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: 27. 7. 81, Rorty 1. V dnešní schůzce bude řeč v podstatě o tom, jaká je současná situace analytické filosofie v Americe v posledních třiceti letech.

Jiný hlas: One thing that I think is puzzling about philosophy in England and America for people in other countries is that it's professional and un-ideological. That is, you can have analytic philosophers who are Catholics, Marxists, Buddhists, anything, and it doesn't have any effect on their work as philosophers.

Jiný hlas: První věcí, která je možná v dnešní situaci americké filosofie udivující, je věc, že je profesionální a naprosto neideologická. To vypadá tak, že američtí analytičtí filosofové jsou buddhisti, marxisti, katolíci a tak dále a na jejich práci se to vůbec nijak neprojevuje. Všichni z nich jsou schopni pracovat stejným způsobem a v jejich světovém názoru se to neprojevuje.

Jiný hlas: In America, philosophers pride themselves on having specialized fields of interest and on working on highly specialized problems, because they think that that's more scientific. So you can ask an American philosopher what he's working on and he will say something like *decision theory* or *the theory of reference* or *the theory of intentionality*. And if you ask what's that, it will take half an hour to explain to you what it means.

Jiný hlas: V Americe je trend, že se každý filosof specializuje na velmi úzký okruh problémů, protože se domnívají, že to je vědecktější přístup. Takže když se zeptáte konkrétního filosofa, čím se zabývá, tak odpoví například *teorie rozhodování* nebo *intencionální teorie* anebo *teorie reference*. A když se ho potom zeptáte, co to vlastně znamená, tak vám bude půl hodiny vysvětlovat, o čem mluví, než popíše svůj konkrétní problém, na který se soustřeďuje.

Jiný hlas: One characteristic of this way of doing philosophy is that philosophers usually only read the latest articles in technical journals. They don't read the history of philosophy, and they don't read philosophy written in other countries. It's, again, it's as much an imitation of science as possible, where a scientist doesn't read the history of science, he just reads the latest state of research.

Jiný hlas: Další charakteristika je, že současný americký filosof většinou čte pouze články v odborných časopisech a nezajímá se o historii filosofie, nezajímá se o situaci v jiných zemích. To znamená, že to je snaha přiblížit se metodě přírodovědy, která se také nezabývá dějinami přírodních věd, pouze se soustřeďuje na nejnovější výzkumy v daném konkrétním oboru.

Jiný hlas: The result of this way of doing philosophy is that it produces very good arguments or very good argumentation, people who are very skilled at argument, but they are criticized for being irrelevant to the rest of culture, for not having anything to tell people in the sciences or theology or politics or literary criticism or anything else.

Jiný hlas: Výsledkem tohoto způsobu filosofování je to, že tito filosofové jsou nesmírně obratní v argumentaci. V tomto oboru jsou schopni argumentovat na velmi vysoké úrovni, ovšem zároveň tady přichází námitka, že to neodpovídá současnému stavu kultury v té dané oblasti ani situaci ve vědách a tak dále, že jsou vlastně izolovaní od světa, protože je to irrelevantní pro otázky, se kterými lidé přicházejí do styku, ať už v politice nebo v kultuře, v literární kritice a podobně.

Jiný hlas: I think that one can understand this situation of analytic philosophy by seeing analytic philosophy as a development out of *logical positivism*. But *logical positivism* has been killed principally by the work of two philosophers, *Wittgenstein* and *Kuhn*.

Jiný hlas: Myslím si, že můžeme pochopit situaci, v jaké se nachází současná americká filosofie, tak, že ji budeme brát jako pokračování *logického pozitivismu*. Ovšem nemůžeme to brát doslovně, protože *logický pozitivismus* byl naprosto zničen filosofy jako *Wittgenstein* a *Kuhn*. Takže tato nová situace je už jakýmsi následnictvím.

Jiný hlas: On the view that I want to present, analytic philosophers are still behaving as if they believed in *positivism*. Actually they don't. But they don't know how to change philosophy in order no longer to be

positivists.

Jiný hlas: Tak jak budu o analytické filosofii mluvit, tak to bude působit dojmem, jako kdyby vycházela z *logického pozitivismu*, jako kdyby mu věřili, ale ve skutečnosti mu nevěří. Přesto ty vnější znaky mají společné a důvod je ten, že sami nevědí, jak se z této metody vymanit, jak metodu filosofie změnit.

Jiný hlas: *Positivism started, logical positivism started*, as a reaction against the notion that there was a close connection between philosophy and history, in particular a reaction against *Hegel*. The positivists thought that we could substitute logic for history, because logic was scientific and history wasn't. History was literary, science was logical. Philosophy should study logic and forget history.

Jiný hlas: *Logický pozitivismus* vycházel z reakce na *Hegela* a jeho přístup k dějinám. Šlo zejména o to, že filosofové se domnívali, že je možné nahradit historii logikou, protože logika je vědecká a historie nikoliv. Historie je cosi literárního, zatímco věda je logická. Filosofové se tedy mají zabývat logikou a na historii zapomenout.

Jiný hlas: "what I'm going to be arguing this evening is that *Wittgenstein* and *Kuhn*, *Wittgenstein* in his book *Philosophical Investigations*, *Philosophische Untersuchungen*, 1952, and *Kuhn* in his book *The Structure of Scientific Revolutions*, 1962, showed that filosofie had to be historical if anything."

Budu mluvit o tom, že jak *Wittgenstein* ve svých *Filosofických zkoumáních*, *Philosophische Untersuchungen*, z roku 1952, anebo *Kuhn* ve své knize...

Hejdánek: U *Kuně* to jde i bez přehlasování.

Jiný hlas: ...tak *Kuhn* ve své knize z roku 1962, která se jmenuje *Struktura vědeckých revolucí*, *The Structure of Scientific Revolutions*, takže oba dva tam namítají proti *logickému pozitivismu*, že filosofie, a tuším také kognitivní vědy, musí být historická.

"So, in order to explain why I think *Wittgenstein* is so important, let me talk first about *Frege* and *Carnap* and *Reichenbach*."

Abych vysvětlil vlastně, proč *Wittgensteinovi* přisuzuji takovou důležitost, tak bych rád začal *Fregem*, *Carnapem* a *Reichenbachem*.

Hejdánek: Tato jména jsou především *Frege*, *Frege*, to je důležité si to zapsat. Ti ostatní jsou známí. *Reichenbach*, jo. *Carnap*, ten je známý.

Jiný hlas: "*Frege* was the beginner of analytic filosofie in the sense that he had the idea that one should go back from 19th-century naturalism to *Kant* in order to save the *a priori* character of mathematics." *Frege* byl zakladatelem analytické filosofie a jeho myšlenka spočívala v tom, že naturalismus 19. století se může vycházet z *Kantovy* myšlenky *a priori*, aby zachránil exaktní povahu matematiky.

"*Frege* claimed to have reduced mathematics to logic and thus showed that *Kant* was wrong in saying that arithmetic was synthetic rather than analytic. This was thought by the *logical positivists* to be a paradigm of filosofie, exactly the kind of thing that filosofie ought to do."

Frege tvrdil, že matematiku můžeme redukovat na logiku, a tvrdil, že *Kant* se mýlil v tom, že aritmetika není analytická, ale syntetická.

"*Frege* made the filosofie of mathematics scientific. We must now make all the rest of filosofie scientific by turning filosofie into logic. As *Bertrand Russell* wrote a paper in 1905 called *Logic as the Essence of Philosophy*."

Carnap a *Reichenbach* říkali, že jestliže *Frege* dokázal převést matematiku na logiku, oni že musí převést filosofii na logiku a tím vlastně získat vědeckost. *Bertrand Russell* napsal v roce 1905 článek nazvaný *Logika jako podstata filosofie*, *Logic as the Essence of Philosophy*.

"So for *Reichenbach*, who wrote a book called *The Rise of Scientific Philosophy*, there was no filosofie between *Kant* and *Frege*, between 1781 and 1879. And for most analytic filosofové also there is no filosofie between *Kant* and *Frege*, because *Kant* knew about logic, *Frege* knew about logic, but in between nobody knew about logic."

Reichenbach napsal knihu *Vzestup vědecké filosofie*, *The Rise of Scientific Philosophy*, a mluví tam, že z jeho pohledu mezi *Kantem* a *Fregem* v tom období nebyla žádná skutečná filosofie. A to z toho důvodu,

že *Kant* se zabýval logikou, *Frege* se zabýval logikou a všichni, kteří byli v tom mezidobí, se jí nezabývali, tak to nebyla skutečná filosofie pro *Reichenbacha*.

"And so one result of this is that in America, *Hegel* and *Marx*, for example, are not read in filosofie departments. They might be read in literature departments or in politics departments, but probably not in filosofie departments."

Z toho důvodu se v Americe nemluví na katedrách filosofie ani o *Hegelovi*, ani o *Marxovi*. Můžete slyšet přednášky o nich na historii nebo v politické vědě anebo v literatuře, ale ve filosofii stále zůstává tento pohled a nejsou zařazováni do filosofie.

"To repeat the same point, analytic filosofie would like filosofie not to be a – what we call one of the humanities, one of the *Geisteswissenschaften*. It should be one of the *Naturwissenschaften* if anything, and almost a branch of mathematics if possible."

To znamená, abych to řekl jinými slovy, analytická filosofie se snaží, aby filosofie nespádala mezi takzvané humanitní vědy, *Geisteswissenschaften*, ale mezi přírodní vědy, *Naturwissenschaften*, a pokud možno mezi exaktní matematické vědy, jestliže je to možné.

"In the beginning of analytic filosofie in America, in the 1930s when *Carnap* and *Reichenbach* and *Hempel* and *Tarski* and the emigres came over from Europe, they said that they were teaching logic and filosofie of science."

Na začátku analytické filosofie v Americe, ve třicátých letech, kdy *Carnap*, *Reichenbach*, *Hempel* a *Tarski* a další emigranti přišli z Evropy, tak říkali, že vyučují logiku a filosofii vědy.

Jiný hlas: and that was their description of what philosophy was. And their point was *philosophy of science* was all the philosophy you needed.

To je v téhle době, kdy se v padesátých letech zrodila americká analytická filosofie, to je v době, kdy do Ameriky přicházeli emigranti jako *Tarski*, *Carnap* a tak dále.

Carnap, *Reichenbach*, *Tarski*, *Hempel*.

Carnap, *Reichenbach*, *Tarski*, *Hempel*... když přišli do Ameriky a začali tam přednášet, tak mluvili o tom, že se zabývají logikou a analytickou filosofií a zároveň tvrdili, že to je jediná filosofie, která Američany může zajímat nebo kterou potřebují.

And what they meant by *philosophy of science* was doing for the empirical sciences what *Frege* had done for mathematics.

Filosofií vědy mysleli to, že chtěli pro empirické vědy udělat to samé, co *Frege* udělal pro matematiku. To znamená vytvořit vlastně logický systém.

The one phrase that they used was *the logic of unified science* as what philosophy was going to discover, which meant something like finding an *inductive logic*, a logic of the inductive empirical sciences, which would be as clear as *Frege's* logic, *Frege's* deductive logic had been.

Takže se snažili o to převést výsledky empirické vědy do induktivního logického systému, který by byl obdobný *Fregově* deduktivní logice.

Deduktivní.

Deduktivnímu matematickému systému.

And this attempt to find an *inductive logic*, the logic of *unified empirical science*, was supposed to do two things. First, it would show what the nature of scientific method was, and second, it would show the division between science and all the bad things: *metaphysics*, *theology*, *superstition*.

Když vytvářeli tento systém induktivní logiky empirických věd, tak v první řadě šlo o dvě věci. Zaprvé ukázat, jakou metodou pracují empirické vědy a zadruhé vědu oddělit od všeho, co nazývali špatné, to znamená *metafyzika* a tak dále, pověra.

And on this conception, the source of the *a priori*, the source of logic was not the mind, not *Kant's* *faculty of spontaneity*, not *Kant's* *Verstand*, but rather language. And *Frege* was supposed to have helped us discover that language was the source of logic, not the mind.

Druhá věc, odlišná od *Kanta*, že *a priori* nemá původ v naší mysli, v našem myšlení, *spontaneity*,

Verstand, ale že *a priori* má svůj původ v řeči a v ní, že vychází veškerá logika.

So as a result, the logical positivists said "our subject is language", as if there were a thing called language waiting to be investigated, which had a structure called logic, and so all philosophers had to do was look at logic and look at language and describe its structure, and then the secret of scientific method would be discovered.

Takže analytičtí filosofové tvrdili, že se zabývají jazykem, jako kdyby to byla věc, která čekala na to, kdy bude rozpracována do logických systémů.

Hejdánek: A to, že je tu řeč a její struktura je logika.

Jiný hlas: Její struktura je logika a pomocí této logiky můžeme rozpracovat empirické vědy zase do těch logických systémů.

So to summarize, there were two things which positivism hoped to do. It was to get rid of the mind or thought as a subject for philosophy and give that to psychology and substitute language. That was the first thing. The second thing was to create a new formal *a priori* discipline called philosophy, which would be logic.

Takže abychom to shrnuli, analytickým filosofům šlo o dvě věci. Zaprvé *a priori*, co se týká mysli, odstranit, vyškrtnout mysl a tyto problémy přenechat psychologům a *a priori* umístit do jazyka nebo k té koncepci, že *a priori* vychází, má svůj původ v jazyku. A že to je jediná oblast, ve které filosofie má svůj předmět. A zadruhé vytvořit z jazyka, popsat jazyk logickou strukturou a to, co takto nově vzniká, to je ta filosofie, o kterou jim šlo.

Now my own view is that positivism did succeed in doing the first thing and didn't succeed in doing the second.

Já si myslím, že pozitivisté uspěli v tom prvním a neuspěli v tom druhém.

That is, I think that the permanent contribution of analytic philosophy is to have killed off idealism by substituting language for mind.

Myslím si, že ten stálý trvající přínos analytické filosofie je v tom, že vyškrtli, zabili idealismus tím, že nahradili mysl jazykem.

Because language is a phenomenon that can be naturalistically described, whereas mind or thought in the sense in which the idealists talked about it is something distinct from nature.

Jiný hlas: A proto jsou možné nejrůznější spekulace vně vědeckého přístupu. Příroda a ono naturalistické [nesrozumitelné] vyčleněna z přírody, to znamená také z *naturalismu*.

So now that ends what I wanted to say about *positivism*. Now I want to go on to Wittgenstein and Kuhn and say why I think they showed that once you substituted language for mind, you couldn't have philosophy as a formal logical discipline.

Tím končím část o *positivismu* a nyní bych rád pokračoval o Wittgensteinovi a Kuhnovi, kteří tvrdili, že jestliže zaměníme nebo nahradíme mysl jazykem, tak nemůžeme mluvit o filosofii jako o formální logické disciplíně.

Wittgenstein's contribution in his later work, the *Philosophische Untersuchungen*, was I think to substitute the idea of language as a tool, an instrument, for the notion of language as a picture.

Wittgenstein se ve svých *Filosofických zkoumáních* pokusil nahradit původní představu jazyka coby nástroje, instrumentu, za jazyk coby obraz, zobrazující cosi.

So Kant had tried to answer the question: how can thought or mind represent reality? And the *positivists* had tried to answer the question: what is the logic of language which permits it to represent reality? And Wittgenstein said: don't think in terms of representation at all.

Kant se ptal, jaká je schopnost člověku umožnit zobrazit realitu. *Positivisté* se ptali, jaká je logika této reprezentace, jaká logika pro toto zobrazení platí. A Wittgenstein říká: nemluvme už o reprezentaci, zastupnosti vůbec.

One famous sentence of Wittgenstein's is: "Don't ask for the meaning, ask for the use."

Jedna známá věta Wittgensteinova zní: neptejte se na význam, ptejte se na použití.

His point was that meanings are usually thought of as like Platonic ideas or like Kantian categories. That is, entities which exist somewhere in the heavens or in the mind. So that if you look for the meaning, you find the real object which is in question. Whereas if you look for the use of a word, then you don't look for an object which the word represents, you just look for the kinds of things people do with the word. Když mluvíme o významu, tak většinou si to spojujeme buď s platónskými ideami, anebo...

Hejdánek: ...kantovými kategoriemi.

Jiný hlas: Jedny jsou buď v nebi, nebo v mysli. V každém případě se snažíme odkazovat k jakýmsi předmětům, objektům, které nejsou přítomny. Wittgenstein říká: pokud se zajímáme pouze o užití, tak nás zajímá to slovo samotné a v jakých souvislostech ho lidé užívají.

And this attitude of Wittgenstein's, that language should be thought of as a tool, led him to say: language doesn't have a structure or a logic. There isn't an entity called language which filosofie can examine in the way in which *idealism* examined the mind. All that there is are people using words for various different purposes in different ways at different times.

Wittgenstein tvrdí, že na jazyk se nemůžeme podívat jako na nějakou entitu, kterou bychom měli zkoumat podobným způsobem, jako se idealisté zabývali myslí. Ale tvrdí, že tady jsou pouze lidé, kteří užívají slov různým způsobem, a to už je to, co musíme zkoumat, ne jazyk samotný.

And one implication of this was that filosofové could no longer have a distinction between good science and bad metaphysics and theology.

Z toho plyne jeden následek, že filosofové už nemohou nadále rozlišovat mezi dobrou vědou a špatnou metafyzikou, špatnou teologií, špatnou nevědeckou filosofií.

The *positivists* had said: by looking at the nature of language, we can tell that some sentences have meanings—the sentences of science and mathematics—other sentences don't have meanings—the sentences of metaphysics and theology. Wittgenstein said: no, there's no distinction between meaningful and meaningless language. There's just language used for one purpose, language used for another purpose.

Positivisté tvrdili, že jazyk vědecké filosofie má význam, že ty věty jsou...

Hejdánek: ...dávají smysl...

Jiný hlas: ...dávají smysl, zatímco jazyk věty užívané metafyzikou, teologií, nedávají smysl, jsou bezvýznamné. Wittgenstein na tom namítá: nemůžeme už mluvit o tom, které věty mají význam, které jsou smysluplné a které nemají význam, nejsou smysluplné. Můžeme mluvit jenom o tom nebo onom užití řeči, buď vědeckém nebo metafyzickém, teologickém.

Jiný hlas: Another famous sentence of Wittgenstein was: Anything has a use if you give it a use. Další slavná věta Wittgensteina zní: cokoli má své užití, pokud...

Hejdánek: ...ho k něčemu užijete.

Jiný hlas: Jo, pokud ho k něčemu užijete. So, if you want to criticize metaphysics and theology, then the way to criticize them is to say they weren't successful tools. They didn't in fact do what people wanted them to do. That might be true. But you couldn't criticize them for being unscientific or unlogical. To znamená, že chcete-li kritizovat metafyziku, teologii, tak nemůžete... můžete je kritizovat tím způsobem, že nemá prostě žádné užití, že neuspokojuje žádné potřeby, ale nemůžete...

Hejdánek: ...dosáhnout těch cílů, kterých chtěl. No, asi. Ale nemá smysl tu metafyziku nebo teologii kritizovat, že je nevědecká, protože to není žádný protiargument.

Jiný hlas: And I think this... there is an analogy here between the relation of Hegel to Kant and the relation of Wittgenstein to the positivists. Myslím si, že tady existuje jistá podobnost mezi vazbou Hegela ke Kantovi a Wittgensteina k pozitivismu. That is, Kant had said there was a clear distinction between physics and metaphysics, between sense and what was beyond sense, that there were limits to human inquiry. And the positivists said the same thing. Kant tvrdil, že můžeme jasně určit hranici mezi fyzikou a metafyzikou, mezi věcmi, které mají smysl a které jsou mimo lidský smysl. Můžeme přesně ohraničit meze lidské schopnosti, a to samé tvrdí i analytičtí filosofové. And Hegel criticized Kant for taking natural

science too seriously and making the ability of the natural scientist to predict spatiotemporal events synonymous with his ability to have knowledge. Hegel kritizoval Kanta, že bere přírodní vědy příliš vážně a že jejich schopnost zabývat se exaktně vědeckými problémy zaměňuje za poznání, že to dává do roviny. And in a similar way, Wittgenstein criticized the positivists for taking empirical science and mathematics too seriously. Podobně Wittgenstein kritizuje analytické filosofy, že berou empirickou filosofii příliš vážně. And Wittgenstein wanted to say logic and empirical logic, mathematics, and empirical science are useful tools for certain purposes. History, literature, morality, theology, metaphysics are perhaps useful tools for other purposes. As Hegel had said, these are different dialectical stages. Wittgenstein tvrdí, že logika, matematika, přírodní vědy jsou užitečné nástroje pro jisté oblasti zkoumání a literatura, historie, humanitní vědy a tak dále jsou užitečné nástroje pro jiné oblasti zkoumání, podobně jako Hegel mluvil o tom, že nejen naturalistický přístup k přírodním vědám není jediný možný, že jsou různé dialektické roviny, z nichž každá má svůj specifický přínos k lidskému poznání. So I think that analytic philosophy started out in a Kantian stage with the positivists and has now progressed to an Hegelian historicist stage, but it's an Hegelian historicism without the idealism and without the teleology, that is, without history leading up to a climax. Takže pokud užijeme této příměry, můžeme mluvit o posunu od analytické filosofie podobné kantovskému přístupu k filosofii wittgensteinovsko-analytickému hegelovskému filosofování, ovšem pokud škrtneme Hegelův idealismus zaprvé a zadruhé to směřování filosofie k tomu jejímu vyvrcholení, jako u Kanta a Wittgensteina. That's the end of what I wanted to say about Wittgenstein and now I'll start talking about Kuhn. To je vše o Wittgensteinovi a nyní budu mluvit o Kuhnovi. If Wittgenstein can be said to have destroyed the idea of language having a structure to be investigated, one great big *a priori* structure, what Kuhn did was to destroy the idea of science having a method or a logic. Jestliže Wittgenstein rozbil představu, že jazyk má jako celek jakousi strukturu, kterou můžeme vědecky zkoumat, že to, co *a priori* prozkoumáváme analytickým zkoumáním, tak podobně Kuhn rozbil představu, že přírodní vědy jako celek mají cosi jako *a priori* strukturu, *a priori* metody zkoumání... Hejdánek: Nejen *a priori*, vůbec. Vůbec, jestli mají nějakou strukturu jednotnou. Že tedy existuje nějaká věda jako taková.

Jiný hlas: The positivists had thought that language had an essence and science had an essence, and by examining the language of science, you could discover the essence of meaningful speech and the essence of scientific method. And Wittgenstein and Kuhn tried to show that neither language nor science has an essence. Pozitivisté si mysleli, že jazyk má nějakou podstatu a věda má podstatu, a zkoumáním jazyka vědy můžeme odhalit podstatu smysluplné řeči a vědecké metody. A Wittgenstein a Kuhn se snažili ukázat, že ani jazyk, ani věda žádnou podstatu nemají.

Jiný hlas: Pozitivisté tvrdili, že jak jazyk, tak věda mají jakousi svou *esenci*, podstatu, kterou můžeme analyticky zkoumat. A to znamená, že můžeme zkoumat vědecký jazyk, jestli je smysluplný, jestli má, jestli nese nějaký význam, anebo ne. Wittgenstein rozbil představu o jazyku a Kuhn o vědě, že mají jakousi svou vlastní podstatu, *esenci*. To znamená, že oni dva rozbili jeden předpoklad pozitivistů, druhý pak, a oba dohromady *pozitivismus* zničili.

Jiný hlas: Kuhn... Kuhn wasn't trained as a philosopher, he was trained as a physicist. And then he became interested in the history of physics. And in particular he became interested in the idea that physics became rational with Galileo, whereas in the times of Aristotle it wasn't yet rational or scientific or methodical.

Jiný hlas: Kuhn nebyl vycvičen jako filosof, ale jako fyzik. A v určitém čase se začal zabývat dějinami fyziky. A zaujala ho ta skutečnost, že racionální přístup ve fyzice můžeme najít až od Galílea, že veškerá předešlá fyzika, zejména aristotelská, je cokoli jiného než racionální, že ta metodologie, s jakou fyzika byla vytvářena, nemá [nesrozumitelné].

--- (1981-07-27 Richard Rorty (1) [LVH228VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: A book called *The Copernican Revolution* about Copernicus, Kepler, and Galileo, arguing that Galileo didn't have a method and in general what we think of as modern science doesn't have a method.

They just had a better vocabulary, a better language, a *tool* that worked better than Aristotle's language. Jiný hlas: První kniha se jmenovala *Koperníkovská revoluce*, byla o Koperníkovi, Keplerovi, Galileovi. Mluví v ní o tom, že Galileo neměl žádnou vědeckou metodu. Jediné, co měl, je lepší výrazivo na svou dobu, lepší slovník než jeho současníci, ale že nemůže být řeč o žádné vědecké metodě, o metodě vědeckého zkoumání.

Jiný hlas: And in his next book, *The Structure of Scientific Revolutions*, which has been incredibly influential in America, it's read by everybody in every field, not just philosophy. In that book, Kuhn said we'll never have a logic of science. We'll never be able to describe what makes a scientific theory logical or what makes it rational to accept it.

Jiný hlas: V té své další knize, *Struktura vědeckých revolucí*, která byla nesmírně rozšířená a čtená téměř každým v Americe ve své době, mluví o tom, že neexistuje žádná logika, kterou bychom měli psát vědecké zkoumání, že nikdy vědu nemůžeme definovat podle nějakých logických postupů.

Jiný hlas: His argument for that was that you can have an inductive logic, a logic of scientific method, if you keep the language fixed. That is, if you know in what terms to report your observations of the world, then you can have criteria for which theories best predict the observations. But the difference between Galileo and Aristotle was a difference in the vocabularies used for describing the world.

Jiný hlas: Argumentuje tím, že v současných vědeckých výzkumech můžeme použít induktivní logiku. To znamená, že pokud máme fixovaný, neměnný jazyk, tak můžeme předem určit, kde se budou pohybovat hledané výsledky nebo ve které oblasti se mohou nacházet výsledky pokusu. Ovšem rozdíl mezi Galileem a Aristotelem byl jenom rozdíl jejich slovníků.

Jiný hlas: It's... the point is that to have a criterion for choice between theories in science, you have to have a single language in which the phenomena are described.

Jiný hlas: Jestliže chceme mít nějaké měřítko, jak volit mezi různými teoriemi, koncepcemi, tak musíme mít jednotnou řeč nebo řeč na jedné úrovni, pomocí které to můžeme popisovat.

Hejdánek: Že oboje ty teorie, který chceme srovnávat, musejí používat toutéž řeč. Kdežto u Galilea a Aristotela používali různou řeč, tudíž není možné provést jakékoli srovnání.

Jiný hlas: Kuhn expressed this by saying Galileo and Aristotle had *incommensurable* vocabularies. That is, vocabularies that you can't compare to one another in terms of some larger vocabulary.

Jiný hlas: Tvrdí, že Galileo a Aristoteles měli jazyky naprosto rozdílné, že nemůžeme pro jejich koncepcí najít jeden společný, jednotící jazyk, kterým bychom...

Hejdánek: Já myslím, že to... že voba používali svého jazyka jako *tool*, jako prostředku, jako nástroje. A že tedy je možno je nějak porovnat nebo je konfrontovat jedině v termínech nějakého nadjazyka.

Ne, špatně jsem rozuměl. Jako on říká, že není takovýho jazyka, což... No dobře, a že tedy to srovnání by bylo možný, ne že není. Je možné, ale nebylo.

Jiný hlas: *Comparison between Aristotle and Galileo would be possible only by the means of some metalanguage.*

Jiný hlas: No, the problem is that there isn't any *metalanguage*. The positivists thought there was a *metalanguage* in terms of which you could compare them. Kuhn is saying: no, it's just one *tool*, another *tool*. Galileo had a better *tool* than Aristotle's.

Jiný hlas: Pozitivisté tvrdili, že existuje *metajazyk*, Kuhn tvrdí, že *metajazyk* neexistuje. To znamená, že existují rozdílné jazyky, nikoli *metajazyk*. To znamená, že Aristoteles měl horší nástroj nežli Galileo.

Jiný hlas: So the positivists thought that Galilean mathematical laws were the rational way to think, whereas Aristotelian explanations weren't really rational, because they couldn't be formulated in terms of universal generalizations which could be described in terms of Frege's logic.

Jiný hlas: Pozitivisté považovali Galileovu soustavu za racionální přístup, který byl srovnatelný s *Fregovou logikou*, zatímco u Aristotela jim tento racionální přístup chyběl.

Jiný hlas: So from Kuhn's point of view, Kant and the positivists both made the same mistake.

Jiný hlas: To znamená, z pohledu Kuhna jak Kant, tak pozitivisté udělali tu samou chybu.

Jiný hlas: They both thought that being rational just meant being like Galileo. So there was only one way of being logical or rational or scientific, and so Aristotle must have been unscientific, irrational, illogical.

Jiný hlas: Tím tvrdí, že jak Kant, tak pozitivisté se mylili v tom, že uznávali pouze racionální přístup Galilea. To znamená, že jedině to, co je z jejich pohledu racionální, je logické.

Jiný hlas: Vědecké, takže má nějaký přínos, kde tyto měřítka není možné přiložit u Aristotela, tak to postrádá jakýkoliv smysl.

Hejdánek: Takže racionální je jenom Galileo, nikoli ten Aristoteles.

Jiný hlas: So for Kuhn, *philosophy* cannot, as it were, legitimize science, or show what science is doing right.

Protože podle Kuhna *filosofie* nemůže legitimizovat vědu, nemůže mluvit o tom, co věda dělá dobře a co dělá špatně.

Because the only reason to accept a scientific theory is that it works better, it gives you more results than all the other theories so far. That is for Kuhn the only measure of judging science.

Jediný způsob, jak můžeme vědeckou teorii přijmout, je v tom, že funguje lépe než ty ostatní, že přináší více kladných výsledků než jakákoli jiná teorie. To je podle Kuhna jediné měřítko, jak můžeme posuzovat vědy.

So this gives you a pragmatic conception of the nature of science and the nature of truth generally, in which you think of truth not as describing reality in reality's own terms, but just as the kind of use of language which gets you what you want.

To znamená, že je to pragmatický přístup ke zkoumání vědy, pravdy a tak dále. Pravda není posuzována z hlediska jí samotné, ale z hlediska jazyka, kterým se k ní stavíme a který můžeme užívat dle své libovůle, to znamená tak, aby nám co nejlépe sloužil.

This is all that I want to say about Wittgenstein and Kuhn.

To je vše, co jsem chtěl říci o Wittgensteinovi a Kuhnovi.

But I hope that it's enough to indicate why I think that they are so important in showing that the positivist foundation for the analytic philosophers' idea of *philosophy* isn't there anymore.

Myslím si, že to stačí k tomu, aby bylo vidět, že pozitivistická představa *filosofie* byla těmito dvěma muži naprosto zrušena.

So it seems to me that the historicism and pragmatism that one finds in Wittgenstein and Kuhn make it impossible to take seriously the notion of *philosophy* as a formal analytic discipline.

Mám ten dojem, že historicismus a pragmatismus Wittgensteina a Kuhna ozřejmuje, že není možné se na *filosofii* dívat pouze jako na logický systém nebo empirickou *filosofii*.

So I think that analytic philosophy has performed an Hegelian transformation and Hegelian *Aufhebung* upon itself and become something very different from positivism. But the institutional forms and the way philosophers think of themselves remains, unfortunately, positivist.

Můžeme říci, že analytická *filosofie* prošla hegelovskou proměnou a hegelovským...

Hejdánek: ...zrušením a pozdvižením, *Aufhebung*, jak to říkají, zároveň zrušit a zároveň znovu postavit jinač.

Jiný hlas: To znamená, že současná analytická *filosofie* je velmi odlišná od pozitivismu, ovšem bohužel přesto současní analytičtí filosofové vycházejí z principů pozitivismu.

I don't want to talk too long, but I thought I would spend about twenty minutes until nine o'clock saying something about analytic philosophy and ethics and politics, because I haven't said anything about that yet.

Nechci mluvit příliš dlouho, dalších 20 minut bych rád hovořil o vztahu analytické *filosofie* k etice a politickým problémům.

The analytic philosophy started with the positivists saying that philosophers shouldn't have anything to do with ethics or politics, that it wasn't their business.

Analytická *filosofie* vycházela z pozitivismu, který tvrdil, že *filosofie* nemá nic společného s etikou, s

politikou, že to nejsou obory, kterými se má *filosofie* zabývat.

Their argument was that the only place for science, rationality, logic in ethics or politics was in calculating means to ends, in Weber's *Zweckrationalität*.

Argumentovali tím, že etika nebo politika se ve vědě může objevit pouze jako cizorodý prvek, cosi, co je tam uměle vnešeno, co není v povaze věci samotné.

And this led the positivists to say, ethical sentences are meaningless.

To vedlo pozitivisty k tomu, že tvrdili, že etická tvrzení jsou bezvýznamná.

Their idea was that science had logic and ethics, politics, morality, religion had emotion, and emotion had nothing to do with logic, so philosophy had nothing to do with emotion.

Tvrdili, že *filosofie* má svou logiku, zatímco etika, politika a tak dále jsou pouhé emoce, že tam chybí jakákoli logika, a tudíž že není možné je zahrnout do *filosofie*.

And this led to a repudiation of Plato, Hegel, and Marx, for example, in a famous book by Karl Popper called *The Open Society*.

Například ve slavné knize Karla Poppera *Otevřená společnost* jsou vyškrtnuti Platón, Hegel, Marx jako nevědečtí mluvčí.

Jiný hlas: Coby nevědci.

Jiný hlas: *Popper* argued, and a great many *analytic philosophers* agreed with him, that any attempt to have a *philosophical* view of the foundations of politics was automatically a bad thing, because *Plato* led to tyranny, *Hegel* led to the Prussian state, and *Marx* led to *Stalin*.

Jiný hlas: *Popper* a s ním mnoho analytických *filosofů* tvrdí, že není možné hledat logickou strukturu politiky, ale že *Platónova* republika vedla k tyranii, *Hegelova filosofie* vyústila v pruský stát, *Marxova filosofie* skončila u *Stalina*.

Jiný hlas: So the *analytic philosophers* tended to be political liberals who nonetheless didn't want any *philosophical* foundation for liberalism. They didn't want any *metaphysical* support for politics, and they didn't think it could have any logical support, so they just wanted their politics to be unphilosophical.

Jiný hlas: Analytičtí *filosofové* jsou převážně liberálové, kteří ovšem nevidí žádné *filosofické* základy, žádný *filosofický* podklad svého liberalismu. Nechtějí svůj politický přístup podpírat jakoukoli *metafyzikou* a nevěří tomu, že je možné to podpořit logickou konstrukcí. To znamená, že se snaží své politické názory odtrhnout od *filosofie*.

Jiný hlas: And I think that there wasn't any important work in ethics or political *philosophy* within *analytic philosophy* until perhaps the 1970s, when *John Rawls* published a book called *A Theory of Justice*.

Jiný hlas: Mám dojem, že až do sedmdesátých let v analytické *filosofii* nebyla napsána žádná zajímavá kniha o etice nebo politické *filosofii*. Jedinou výjimku tvoří kniha *Johna Rawlse Teorie spravedlnosti* napsaná v sedmdesátých letech.

Jiný hlas: This book by *Rawls* is the most read and the most influential book in political *philosophy* in the English-speaking world. And it devotes itself to the question of the choice between *utilitarian* ethics and *Kantian* ethics in choosing social institutions.

Jiný hlas: *Rawlsova* kniha je nejvíce čtenou knihou zabývající se politickou *filosofií* v anglicky mluvícím světě. Ta kniha se zabývá otázkou protikladu mezi *utilitární* etikou a *kantovskou* etikou v souvislosti s tím, když si volíme politické instituce, společenské instituce a tak dále.

Jiný hlas: And specifically the question that *Rawls* asks himself is: consider two possible societies. One, a *utilitarian* society, in which the average level of human happiness is as great as possible, but some people are absolutely miserable.

Jiný hlas: *Rawls* si klade tuto otázku: porovnejme dvě možné společnosti. Tu první společnost řídící se *utilitární* etikou, to znamená, že každý jednotlivec dosahuje maximálního možného štěstí, ale přesto jsou tady jedinci, jejichž situace je velmi mizerná.

Jiný hlas: And the second, the alternative society, is one in which the average level of human happiness is

considerably less than would be possible, but in which nobody is very badly off.

Jiný hlas: A v tom druhém alternativu, tam, kde celková situace všech jednotlivců je výrazně na nižší úrovni než v prvním případě, ale nikdo není ve vyloženě špatné situaci.

Jiný hlas: And Rawls argues in favor of the latter society, the latter set of political institutions, using the following argument. Suppose we were setting up a society by what *Locke* called a *social contract*.

Jiný hlas: *Rawls* argumentuje pro tu druhou alternativu, pro ten druhý soubor politických institucí, a takovýmto způsobem: představme si, že ustavujeme společnost pomocí toho, co *Locke* nazývá *společenskou smlouvou*.

Jiný hlas: Suppose you were one of the original contractors, the original choosers of society, and you didn't know what class you would belong to. You didn't know what talents, intelligence, birth, anything about yourself. You had to take the chance of being anywhere in society.

Jiný hlas: Představte si, že jste jedním z těch, kdo ustanovovali tuto *společenskou smlouvu*, a že se máte rozhodnout pro jednu z těchto společností, aniž o sobě cokoli víte: do jaké třídy budete patřit, jaké budete mít schopnosti, v jakém prostředí budete vyrůstat a tak dále.

Jiný hlas: Then he says, rational men would obviously choose the latter sort, the second sort of society, not the *utilitarian* kind of society. And *Rawls* thinks that shows you why *Kant* was right.

Jiný hlas: A *Rawls* tvrdí, že racionální člověk v této situaci si vždycky zvolí tu druhou společnost, a proto tvrdí, že *Kant* měl pravdu, nikoli utilitaristé.

Jiný hlas: And *Rawls* thinks he's shown that it isn't rational to be a *utilitarian*. It is rational to act on *Kant's* principle that you can't treat other people as means.

Jiný hlas: *Rawls* tvrdí, že není racionální vycházet z utilitaristických principů, nýbrž z *kantovských*. To znamená, že nemůžeme se vztahovat k druhým coby k našim nástrojům.

Jiný hlas: When *Rawls* put this argument forward, his critics were mostly *Marxists* and *Hegelians*. And they said: "You are simply presupposing as rational people the kinds of people we are. That is, we contemporary American liberals."

Jiný hlas: Když *Rawls* argumentoval tímto způsobem, tak napadli jej zejména *marxisté* a *hegeláni*, a to v tom smyslu, že mluví o člověku jako o současném americkém liberálovi.

Jiný hlas: So *Rawls's* critics said: "You're imagining people just like yourself, people who are non-ideological pragmatists. And you're calling them 'the rational people'. And when you identify what the rational morality is, what you really mean is just contemporary American liberal morality."

Jiný hlas: Namítají mu, že mluví o osobách jako je on sám. To znamená o apolitických liberálech, a to jsou jediné ty lidi, které on označuje jako racionální. Když potom hovoří o racionální morálce, tak tím má na mysli současnou americkou liberální morálku.

Jiný hlas: And *Rawls's* reply to this criticism was simply to accept it. To say: "Yes. What else could I mean by rational?"

Jiný hlas: *Rawls* na tuto kritiku odpověděl vlastně souhlasem, že to tak skutečně je. Tvrdí: „Kdo jiný může být racionální než současný americký liberál?“

Jiný hlas: His point was: we aren't going to find a trans-cultural, trans-historical notion of moral rationality. All that we're going to do is take the institutions of our own time and try to explain, you know, what we think is good about them.

Jiný hlas: Mluvil o tom, že vlastně nejde o to mít nějaké nadčasové ideální instituce, ale pokud možno ty nejlepší instituce pro naši současnost.

Jiný hlas: So it seems to me that by taking this attitude toward moral rationality, or toward the nature of political *philosophy*, *Rawls* again like *Kuhn* and *Wittgenstein* is being pragmatist and historicist. And saying: "The outcome of analytic *philosophy* is roughly historicism."

Jiný hlas: To znamená, že *Rawlsův* přístup k politické filosofii je velmi podobný jako *Wittgensteinův* k jazyku a *Kuhnův* k vědám. Je to přístup historicko-pragmatický.

Jiný hlas: So I think that in *ethics* as in *philosophy* of language and in *philosophy* of science, analytic

philosophy is moving in a direction in which you get history of science instead of *philosophy* of science, history of culture instead of *philosophy* of language, and history of politics instead of political *philosophy*.

Jiný hlas: Takže mám ten dojem, že analytická filosofie se pohybuje tím směrem, že filosofie řeči je nahrazována dějinami literatury, filosofie vědy je nahrazována dějinami vědy, filosofie etiky je nahrazována dějinami etiky.

Jiný hlas: But I should make clear that I am one of the few people who thinks this.

Jiný hlas: Musím ale říct to, že jsem jeden z mála, kteří si toto o tom myslí.

Jiný hlas: Most analytic philosophers in America still think of *philosophy* as an a-historical logical analytic discipline. I don't, but I'm in the minority.

Jiný hlas: Většina amerických filosofů stále uvažuje o svých oborech jako ahistorických logických analytických systémech. Já o tom tak nesmýšlím, ale jsem v naprosté menšině.

Jiný hlas: So that *Wittgenstein*, *Kuhn* and *Rawls* are heroes for lots and lots of analytic philosophers, but they're not interpreted as radically as I would interpret them.

Jiný hlas: Takže *Wittgenstein*, *Kuhn* a *Rawls* jsou pro většinu filosofů hrdiny této teorie, ale bohužel nejsou vykládáni tak radikálně, jak já je interpretuji.

Jiný hlas: I think I'll stop now, that's an hour and a half, seems enough.

Jiný hlas: Já tady teď přestanu, byla to hodina a půl a to by mělo stačit.

Hejdánek: I have a very easy question. In United States, when I observed and I followed 20 years of American politics from *Eisenhower* till *Reagan*, it seems to me that *ethics* and political life is out of the *philosophy* or these ideas, ideas for...

Jiný hlas: Myšlenky. Thoughts.

Hejdánek: ...thoughts. Thoughts for better justice in the political life.

Jiný hlas: I think the basic conflict in American politics has been between the left wing of the *Democratic Party* and everybody else. And *Rawls* represents the left wing of the *Democratic Party*. The left-wing *Democrats* have been trying to get laws passed for *Negroes*, for women, for the handicapped, trying to raise the bottom level in the American social structure. Their opponents have been in favor of *laissez-faire*.

Jiný hlas: With the government not interfering to help people at the bottom. And *Rawls* is in effect just writing a book based around the notion that the whole idea of government should be to raise the bottom. But it's at the moment, of course, the left-wing *Democrats* are completely out of power.

Čili ten základní konflikt v americké politice je mezi levým křídlem *Demokratické strany* a zbytkem, těmi všemi ostatními. A vypadá to tam tak, že leví demokraté se snaží vyprosit zákony, které se týkají černochů, žen nebo tělesně postižených. Je to snaha, aby vládní akce pozdvihla ty nejnižší složky společnosti. Zatímco většina ostatních má prostě teorii *laissez-faire*, aby se vláda nemíchala do soukromých záležitostí. No a za současných okolností *Rawls* teď právě píše knihu, která se toho týká, toho pozdvihování spodní vrstvy společnosti. Ale za současných okolností je levé křídlo *Demokratické strany* mimo akci.

Hejdánek: Spíš o tom, že naprosto nemá přístup k moci, že? Poněvadž už je jednak jiná strana, a jednak i ve vlastní straně je vlastně...

Jiný hlas: No oni sice ovládají Dolní komoru Kongresu, ale teďka prostě podpořili Reagana skoro všichni. I should mention that there is another book in American political philosophy also by a Harvard professor named *Nozick*, which is a defense of *Reagan's* views. *Nozick* argues for the minimal state, that is the state that does nothing to help anybody.

N-O-Z-I-C-K.

To se čte *Nozick*?

Asi *Nozick*.

No *Nozick*, to je sice teďka na Harvardu jeden člověk, co píše knihu, kde podporuje právě Reagana, ten *Reaganův* pohled minimální vlády, to znamená minimálního vměšování vlády do soukromých záležitostí.

Hejdánek: Čili nepomáhat nikomu. Ideál.

Jiný hlas: On to už napsal, nebo to píše?

Už to napsal.

All published, yeah. It was published about six years ago. It's called Anarchy, State, and Utopia. It was explicitly a reply to Rawls's book.

On ji napsal před šesti lety. Jmenuje se to *Anarchy, State, and Utopia*, *Anarchie, stát a utopie*, a je to právě odpověď na tu Rawlsovu knihu.

A teď se chci zeptat, on mluvil o té americké analytické filosofii. Jestli se to týká taky té německé, jestli ten rozdíl mezi teologií a analytickou filosofií se nějak změnil, nebo jestli ta teologie nemá žádný smysl, jak říkal Wittgenstein.

My question is following: if the distinction between theology and connection – or connection between theology and analytical philosophy is changed, or theology has no sense, how said Wittgenstein.

There've been two ways in which analytic philosophy has been related to theology. There's now a small school of analytic philosophers who are interested in traditional orthodox Christian theology. But they are scholastics in the sense that they are interested in Ockham, Anselm, restating very old-fashioned pre-Schleiermacher theology. There's another school of theology stemming from the later Wittgenstein, which is very much like a very liberal Bultmann, Tillich kind of theology. Van Buren, yeah, people like Van Buren. And so you get liberal theologians using Wittgenstein to justify liberalism, and you get old-fashioned theologians recreating the Middle Ages with the help of logical analysis.

Takže jsou dva způsoby, jak se vztahuje analytická filosofie k teologii. Je tu jedna malá škola, která se zabývá tradičním ortodoxním křesťanstvím, a oni obnovují scholastiku, vracejí se k Ockhamovi, Anselmovi a v zásadě k teologii před Schleiermacherem. A druhá skupina pochází z Wittgensteina a ti se snaží liberální postoje ospravedlnit liberální teologií.

Hejdánek: Nikoliv liberální, ale v podstatě bultmannovskou, jo? Van Buren, jo? Takovej ten typ, jako je Bultmann a tak dál. Ono to vypadá jako nějaký návrat k liberalismu, ale to je přece jenom něco jiného, že.

Jiný hlas: *In Germany, analytic philosophy is just beginning. That is, it's a new thing for the Germans. They're just trying to find out what it's all about. They invented it, but then all the people who invented analytic philosophy emigrated to America. And so the Germans didn't know about it for twenty, thirty years, and now they're discovering it. But they can't quite figure out what it's good for yet.*

Němci tu analytickou filosofii teprve objevují, protože to je sice jejich vynález, ale všichni lidé, co s tím měli co dělat, tak emigrovali do Ameriky. Takže víceméně dvacet až třicet let se tím vůbec nezabývali a teďka se do toho pouštějí, ovšem nemohou nějak dobře shledat, k čemu je to užitečné.

It's – the funny thing is that in America, people who are bored with analytic philosophy are learning about Heidegger and Foucault and people like that. And in Germany, people who are bored with Heidegger and Husserl are learning about analytic philosophy.

Takže je to tak, že v Americe když už je někdo unavený analytickou filosofií, tak se začne zabývat Heideggerem a těmi evropskými filosofy, a naopak v Německu když už někoho netěší Heidegger, Husserl, tak zase se dává na analytickou filosofii.

Jiný hlas: teologii. Nikoli liberální, ale v podstatě bultmannovskou. Daleko po liberální. Bultmann. Takový ten typ, jako je Bultmann a tak dále. Vypadá to jako nějaký návrat k liberalismu, ale to je přece jenom něco jiného.

Jiný hlas: Tillich taky vyslovoval?

Jiný hlas: Ne, ten tam nepatří. Ten s tou analytickou filosofií nemá nic společného. Van Buren. Kdysi jsme tady měli nějakou knížku a mluvili o tom s Jirkou [nesrozumitelné]. To už je tak v 60. letech někde.

Než u Aristotela s Galileem. Neexistuje nadjazyk, který by je spojil. Jde mi o věc, že oni brali jazyk jako vztah náš k věcem, a ne jako – když mluvil o těch analyticích. Pochopil jsem to tak správně?

Hejdánek: Tam právě došlo k rozporu. Ti první analytici filosofové, v podstatě ještě pozitivisti, ti byli

přesvědčení, že ten nadjazyk je možný. Ale potom po Wittgensteinovi a Kuhnovi se to změnilo a zase tvrdili, že žádný nadjazyk není možný, že je třeba jenom hodnotit, který z těch jazyků má lepší výsledky. Ale že není možno posuzovat jinak než co do užitku, který to přináší.

Jiný hlas: Mně jde o věc tuhle, že když půjdeme v tom jazyku k věcem samotným, tak vždycky k tomu musíme dojít. Že bychom měli najít ten nadjazyk, kterým je spojíme. Co potom vytvářejí za jazyk, kde vyvracejí tuhle možnost toho nadjazyku? Že ta fyzika samotná...

Hejdánek: To je jako výklad, ale tady prostě zůstává faktem, že vy...

--- (1981-07-27 Richard Rorty (2) [LVH229VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: 27. 7. 81 Rorty 2.

Jiný hlas: *It would follow that Aristotle and Galileo on the terms of impossibility of meta-language and now the question is on what basis they could tell that there is impossibility of, there is no possibility of meta-language.*

Jiný hlas: To je prostě námitka, kterou vznesli všichni Kuhnovi kritici. Neboť tvrdili, že tihle dva lidé spolu hovořit mohli, a tudíž prostě zde musí existovat nějaký společný jazyk.

Jiný hlas: *Kuhn's reply is something like this. He says: "Yes, of course there were a lot of things they could say in common, but still their ways of describing what they saw were as different as say Hindus and Christians. And it is no more possible to have, as it were, a logical decision procedure between Aristotle and Galileo than between Hinduism and Christianity."*

Jiný hlas: Na to Kuhn odpovídal, že mnoho věcí, co říkali, je společných, ale že jejich deskripce reality je tak rozdílná, jako třeba mezi hinduismem a křesťanstvím.

Jiný hlas: *So Kuhn would say it's perfectly rational to be converted to a Galilean view of the world, but you can't capture what's rational about it by an argument which says, you know, "According to these criteria Galileo got it right and Aristotle got it wrong." You can only evaluate the systems as wholes.*

Jiný hlas: Je možné být konvertován ke galileovskému pohledu na svět, a to je zcela racionální – přejít na tu druhou víru. Není prostě možno racionálně probírat jednotlivé prvky, že v tom či onom je to oprávněné, ale celkový pohled na vědu potom buďto opravňuje, nebo ne.

Jiný hlas: *One of Kuhn's arguments is that if you just compare a few propositions – Aristotle on motion, Galileo on motion – then it looks as if you had a nice simple procedure for comparing two principles with observations. But Kuhn's point is what you have to compare is the entire Aristotelian cosmology with the entire Galilean cosmology. And when you compare those two things, then you don't have overarching criteria.*

Jiný hlas: Když se srovnává Galileo a Aristotelův názor na pohyb, tak ty principy nazírání jsou stejné, ovšem je nutno brát celou kosmologii a potom se dostávají velké rozdíly.

Jiný hlas: *So, to say one more thing, Kuhn's point is the difference between Aristotle and Galileo is like the difference between the Ancien Régime in France and France before the Revolution and France after the Revolution. I mean, there are obviously enormous advantages to France after the Revolution. There are obviously enormous advantages to Galileo. But it would be very difficult to find criteria that would be acceptable to both sides before and after the Revolution, in terms of which you could say, "Now, clearly the rational choice is..."*

Jiný hlas: Kuhnovy argumenty jsou, že srovnávat Aristotela s Galileem je asi jako srovnávat Francii před revolucí a po revoluci. Dá se vidět, že v porevolučním období bylo mnoho výhod, ovšem nedá se těžko racionálně srovnat tato dvě období tak, aby se ty termíny daly uplatnit na obojí.

Jiný hlas: *One way to summarize Kuhn is to say he thinks that scientific revolutions are much more like political revolutions than they are like superstition versus reason, or ignorance versus knowledge.*

Jiný hlas: Kuhnův názor je srovnávat vědecké revoluce asi jako politické revoluce. Ty rozdíly jsou asi jako mezi pověrou a rozumem.

Jiný hlas: No, a teď mluvíš o tom, že srovnávat, takže to srovnávání se provádí vždycky z racionálního hlediska, tedy je tady míněno, abychom si rozuměli. To srovnávání se provádí z hlediska jednoho nebo

druhého.

Jiný hlas: Buď z jednoho se pohlíží na druhé, nebo z druhého se pohlíží na první. My už jsme teď po té revoluci, takže nám je evidentní, že ten Galileo má pravdu proti Aristotelovi, že? Jenomže nemáme po ruce argumenty, kterými bychom přesvědčili aristotelika. My jsme přesvědčení, a proto nám ty argumenty jsou jasné, ale právě zůstáváme v tom světě druhém. Neexistuje nějaký způsob společného jazyka pro obě, takže bychom toho aristotelika přesvědčili. Ten když změní svůj názor, tak sice my to vidíme jako racionální, ale nemůžeme nikdy, a ani on nemůže vykázat, na základě kterých argumentů k té změně došlo. Nebo když to vykáže, tak my zjistíme, že to jsou jenom takové emocionální věci, a nikoliv ten racionální přechod od jednoho k druhému. Ale já jsem se do toho vmísil, bylo by asi lepší ještě to...

Jiný hlas: Takže otázka zní ještě jednou. Jednalo se o to, jestli my na to pohlížíme tedy, jestli se na to pohlíží tak, že se vždycky díváme z jednoho hlediska na druhé, nebo z druhého na první. Jestli tedy to naše hledisko je racionální, že my jsme se tedy nedokázali ponořit do toho myšlení toho Aristotela.

Jiný hlas: *I take Kuhn to say we can immerse ourselves in an Aristotelian point of view. That is, by historical study you can get yourself back into what it was like to live in that world. And if you do, it isn't going to be possible for you to state criteria which Galileo could satisfy. You won't have the vocabulary for stating a question which Galileo can answer better than you can.*

Jiný hlas: Kuhnova odpověď je taková, že je možno se ponořit, nebo je možno se historicky dostat do toho aristotelského pohledu, ale není v něm možno vytvořit takovou otázku, nebo není dán slovník, aby byla položena taková otázka, na kterou by potom Galileo odpověděl lépe než Aristoteles.

Hejdánek: To srovnávání se provádí z hlediska jednoho nebo druhého. Že z jednoho se pohlíží na druhé, nebo z druhého se pohlíží na první. My už jsme teď po té revoluci, takže nám je evidentní, že ten Galileo má pravdu proti Aristotelovi, že? Jenomže nemáme po ruce argumenty, kterými bychom přesvědčili aristotelika. My jsme přesvědčení, a proto nám ty argumenty jsou jasné, ale právě zůstáváme v tom světě druhém. A neexistuje nějaký způsob společného jazyka pro obě, takže bychom toho aristotelika přesvědčili. Ten, když změní svůj názor, tak sice my to vidíme jako racionální, ale nemůžeme nikdy, a ani on nemůže vykázat, na základě kterých argumentů k té změně došlo. Nebo když to vykáže, tak my zjistíme, že to jsou jenom takové emocionální věci, a nikoliv ten racionální přechod od jednoho k druhému.

Jiný hlas: Že ta kuhnovská diskuse je taková, že je možnost se ponořit, nebo možnost se prostě historicky vžít, dostat do toho aristotelského pohledu, ale není v něm možné třeba vytvořit takovou otázku, nebo není dán slovník, aby bylo možno položit takovou otázku, na kterou by potom Galileo odpověděl lépe než Aristotelés.

You mentioned that the philosophy of literature is being replaced by history of literature, and philosophy of science is being replaced by history of science. Does that mean that there is no philosophy of literature, or whether anyone is still doing it, or whether you have tried to do it yourself?

On to zakončoval tím, že jeho objev je, že filosofie literatury je nahrazována dějinami literatury, filosofie vědy je nahrazována dějinami vědy. Tak jestli to znamená, že vůbec neexistuje filosofie literatury, nebo jestli existuje a jestli si myslíte, že to někdo dělá, nebo jestli jste se o to pokoušel sám dělat.

There is a very strong school of literary criticism in America nowadays, centering around Yale University, which is associated with Derrida in France and post-Heideggerian European philosophy. And this school of literary criticism brings philosophy and literary criticism together in the form of a history of literary works.

Derrida?

You mentioned post-Heideggerian and before that you mentioned someone...

This Yale school of literary criticism includes Bloom, Harold Bloom, Paul de Man, Geoffrey Hartman, Hillis Miller. Those are the foremost important ones.

Že v Americe je velice silná škola literární kritiky soustředěná na univerzitě v Yaleu a ta se zabývá kritikou literatury právě v termínech filosofie. A to navazuje na post-heideggerovskou filosofii a potom ještě na

francouzskou, jako je *Derrida*, který sem měl přijet a zatím nepřijel. Jmenoval teď čtyři jména, jako Bloom, Hartman...

Miller and de Man.

Miller a de Man. Tato škola nemá s analytickou *filosofií* nic společného, je to alternativa k analytické *filosofii*. To znamená, že v Americe, když někdo studuje autory jako Hegela, Heideggera nebo *Derridu*, tak je obvykle studuje na katedře komparativní literatury. A lidé, kteří jsou nejvíce čtení, jsou tito yaleští kritikové: Bloom, *de Man*, *Miller* a *Hartman*. Jsou to takřkajíc alternativy k *filosofii*. Profesori *filosofie* jsou analytičtí, takže pokud chcete jiný druh *filosofie*, jdete za profesory literatury.

To znamená, že tito lidé jsou v opozici k pozitivistické *filosofii*. Když se jimi chce někdo v Americe zabývat, tak se jimi nezabývá v oblasti *filosofie*, ale v oblasti právě komparativní literatury. Že tito jmenovaní, když je v Americe někdo studuje, tak je nestuduje na katedrách *filosofie*.

Čili on řekl, že tam samozřejmě je ta literární kritika, ale že nemá s analytickou *filosofií* co dělat. Ale je naproti tomu, o čem tady mluvil na začátku, že v rámci té linie oni připravují spíš teoreticky, než aby to praktikovali, ten přesun do té historie z těch jednotlivých oborů do historie těch oborů. Že to nebylo, protože se to skutečně realizuje, to asi někdo možná, ale že to zakládají. Přestože fakticky to, co se vyučuje na té škole, tak tam jsou silné takové školy, ale ty nemají s analytickou *filosofií* co dělat.

So if you're an American student and you start reading Plato and Hegel and Nietzsche, but you're not good at mathematics or logic and you don't want to read Frege, then you don't go to a philosophy department, you go to a literature department.

V Americe student, když se zajímá o Platóna, Hegela nebo Nietzscheho a není příliš dobrý v matematice nebo logice a nechce číst Frege, tak nejde studovat na katedru *filosofie*, ale jde právě studovat literaturu. *And these Yale literary critics are in effect writing studies of, for instance, the English Romantic poets and the French Symbolists and the American literary tradition as philosophical figures, and they're treating the literary texts as if they were philosophy.*

A tito literární kritikové vlastně píšou práce třeba o anglickém romantismu nebo o francouzském symbolismu nebo o americké literární tradici jako o filosofických postavách. Píší o tom jako o filosofických záležitostech.

Zase to přehánějí tím způsobem, že z toho dělají *filosofii*. V tom dotazu bylo, že u nás prakticky neexistuje literární kritika, která by takto rozebírala literaturu, spíš je to vždycky esejistické.

A question just as to Wittgenstein. You said that he dismissed, or as if Frege had dismissed, for example, artistic language as meaningless, when he just, it seems to me, allows him not to have any real reference but to have a certain meaning, and that's the same what Wittgenstein does.

Frege didn't make a great point of this distinction between, you know, good logical use of language and emotive use of language. That was primarily the work of Carnap, who distinguished what he called cognitive significance from emotive significance, and said that if it was logical it had cognitive significance, otherwise it had emotive significance. But for Carnap, emotive significance was the kind of significance that screams of pain have, or the howls of animals. Frege didn't have views on these subjects by and large.

To se řekne všechno v češtině, teď ti to řekne Lenka sama v češtině.

Jiný hlas: Jako zakladatel toho logického pozitivismu o tom, že hledal, že analyzoval jazyk jenom vlastně jako zdroj logiky. A přitom jsem se dočetla, že on nezamítá třeba umělecký jazyk jako zcela bezsmyslu, jako tedy něco, čemu je třeba se vyhnout nebo co nemá své opodstatnění. A tedy je to vlastně hledisko podobné, má dosti podobné hledisko jako Wittgenstein, že má prostě jiné použití jenom. Tak jsem se ho na to ptala, jestli jsem tomu dobře rozuměla, a on říká, že v podstatě je to pravda, jenom že Frege se tím příliš nezabýval, že to rozvedl až Carnap, který ale to rozlišení provedl zase příliš... já nevím... prostě rozlišil logický jazyk od emotivního do té míry, že zase tu emotivní stránku bral jenom jako emotivní obsah jazyka, tak asi jako má výkřik třeba nebo [nesrozumitelné] zvířete, v takovém významu.

Is there any progress from Wittgenstein, Kuhn to Ayer and Popper? Or do they stand on nearly the same

positions as Wittgenstein does?

Ayer was really just a *popularizer* of Carnap and Russell. That is, he simply repeated what they said, the positivistic things that they said. Popper was a more idiosyncratic figure. He had historical interests that Ayer and Carnap and Russell didn't have. His book about Plato and Hegel is really very bad. I mean, what he says about Plato and Hegel is mostly false. But still, his heart is in the right place. And neither Ayer nor Popper was at all influenced by the later Wittgenstein.

By the later work of Wittgenstein. Wittgenstein was a hero for the positivists because of his early book, the *Tractatus Logico-Philosophicus* of 1921, but then he changed his mind completely in his later work, and the positivists thought he'd just gone crazy.

Hejdánek: No, to jsem se jenom tázal, byla zmínka o Ayerovi a Popperovi, kteří se zabývají filosofií přírodních věd. A byla o nich jenom letmá zmínka, přitom jejich vztahu k politice a vztahu filosofie k politice. Tázel jsem se, jestli je tady nějaký vývoj od Wittgensteina, Kuhna k nim. Odpovídal, že naopak, že jsou to v podstatě jenom pokračovatelé Carnapa, Russella, co se týče Ayera. Takže vlastně to byl jenom *popularizátor*. Co se týče Poppera, tak že je daleko samostatnější, že ty myšlenky jenom nepřepisoval. Přestože pokud se zabýval někdy historií, tak jako knížka o Platónovi i Hegelovi, obě jsou prý velmi špatné. A Wittgensteinem byl ovlivněn pouze jeho raným obdobím a ty pozdní spisy, podobně jako ostatní analytici si myslí, že se Wittgenstein zbláznil.

Jiný hlas: I one thing I should perhaps make clear is that Wittgenstein, the later Wittgenstein, didn't really found a school. He didn't really have followers. He wrote in aphorisms like Nietzsche. And so, just as you can't really have a school of Nietzschean philosophy, so you can't have a school of Wittgensteinian philosophy. You have people who sort of imitated Wittgenstein's manner in the way in which people imitated Nietzsche's manner, but there aren't any Wittgensteinian doctrines, or there isn't any Wittgensteinian research program.

Hejdánek: Pozdní Wittgenstein nemá žádné následníky, žádné žáky z toho důvodu, že koncem života psal podobným způsobem jako pozdní Nietzsche, to znamená krátké věty, aforismy a tak dále. To znamená, že nikdy nebyla žádná souvislá koncepce, žádné teze, které by bylo možno rozvíjet. To znamená, pokud jsou nějakí následníci, tak jsou to pouze plagiátoři formy, ale nikoliv obsahu myšlenek, jako Nietzsche neměl svého pokračovatele, pouze epigony.

I should like to pose a question. If I understand well, the first stage of the analytical philosophy understood the analysis as something similar or identical with *reflection*.

Jiný hlas: That's too general. It's more like exhibiting the logical form. I mean, *reflection* would even cover Hegel. And logical *analysis* was supposed to be the *antithesis* of Hegel.

Hejdánek: Well, perhaps it's not really the right term. But in a sense, it isn't possible to exhibit any *analysis* without a *reflection*.

Jiný hlas: Yeah, it certainly is a program for *reflection* in the sense in which Kant's question about the conditions of the possibility was a reflective question.

Hejdánek: And in this sense, it could be said, and it was said many times, in many cases, that the philosophy within this school is conceived as a *reflection* of science on science. Yeah.

Hejdánek: Now, if the second stage of the analytic *philosophy* remains, or was left without a sense, as I read it, without a sense of a *metaphilosophy*. Perhaps, does it mean that the role of *reflection* is even less than in the first stage?

Jiný hlas: Moje otázka byla, a opravte mě, já si nejsem jistý v té terminologii, že v tom prvním období analytické filosofie, to jest před druhým obdobím Wittgensteinovým, že analýza, analytická filosofie, ta analýza byla chápána jako reflexe. S výhradami odpověděl, protože je to příliš obecné a tak dál. Tak jsem se ptal znova, no ale bez ohledu na to, jestli je to terminologicky regulérní, legitimní v rámci jejich terminologie, že přece analýzu nelze provádět bez reflexe. To přiznává.

A teď jsem se ptal, jestli vzhledem k tomu, že ta druhá etapa analytické filosofie vlastně odbourává jakékoli metasystém, to znamená odbourává možnost té analýzy posuzující to z vyšší roviny, jestli role

reflexe v té druhé etapě je ještě menší než v té první? A odpověď na to se chystá.

Jiný hlas: The way I'd be, I'd want to put it is that the first stage of analytic *philosophy*, the positivist stage, thought that it knew what it meant to analyze, and therefore thought that it knew what it meant to reflect. *Reflection* meant answering the question: how is it possible that science does what it does? And analysis meant answering that question by saying: because it has the logical structure that we have now discovered.

And now in the post-positivist stage of analytic *philosophy*, no one really believes that there is anything called logical structure. So they don't really describe themselves as giving analyses anymore. So that's what I meant by saying they don't have a *metaphilosophy*. They have a style without a program.

Jiný hlas: V logickém smyslu zdá se, že to je podstatný. Zatímco v tom prvním období bylo poměrně jasný, co to je analýza, co to je provádět analýzu a co to je reflektovat, provádět reflexi. Znamenalo to totiž ukázat ten logický systém a ukázat, že díky tomu logickému systému ta věda pracuje, že to funguje. Tak v té druhé etapě už nikdo vlastně nevěří, že taková logická struktura je, a tudíž možnost analýzy je vlastně nabourána, je takřka vyloučena. Tedy i možnost té reflexe.

Hejdánek: U toho Wittgensteina, no tak po celý té druhé fázi té analytické filosofie. Ovšem dal to do pohybu Wittgenstein, že?

Jiný hlas: To mně jde o to, že on tady říkal tu větu: Neptejte se na význam, ptejte se na užití. Ale když budete brát užití, jestli lidé, míněno užití je zde, jak to teda ty lidi užívají, tak to už je zase věc, která je hrozně relativní.

Hejdánek: To užití se rozumí prostě pozorovat, jak těch slov lidé používají a najít v tom jakousi smysluplnost nebo zákonitost nebo pravidelnost nebo něco takového. A nekontrolovat, jestli je platná nebo neplatná. Prostě jak to užívají. O to jde. Samozřejmě se tam najde nějaká ta struktura, ale není žádná, žádný *arbitr*, který to posuzuje.

Jiný hlas: Jestli tomu rozumíte, jako může být jistá rovina, na které z jisté roviny můžete říct, že ty lidé to vůbec nepoužívají, těchto slov.

Hejdánek: Ano, když nepoužívají, tak pro ně nemají význam.

Jiný hlas: No a vidíte, a už jsme zase u toho, že zase rozeznáváme tady jisté takové měřítko.

Hejdánek: To je jenom ten... prostě oni když jich nepoužívají, tak my o tom nemůžeme mluvit.

Jiný hlas: No, ale tady může být užití... to, že teda oni to slovo třeba řeknou, ale přičemž ho vůbec jako nepoužili, vědomě vůbec třeba o tom neví. To je papoušek. Ale je to tak, ne? Přece to se stává normálně, že lidi tak mluví, aniž by o tom věděli, že něco takového říkají. Proč by to byl filosofický problém? A nebo třeba to slovo použijí, ani si nejsou vědomi toho významu, no to jsme zase u slova význam. Ale možná se to tak myslí, že to do té srozumitelné věty... já budu používat slova, tak o tom vím, já řeknu strom, tak to použiju, ale aniž bych vůbec věděl, co to v sobě má, to slovo, tak to to myslím. Ale to už je spojeno zase s významem, což on... když už použiju slovo užití, tak už se mi okamžitě s ním potom vybavuje, když budu používat nějaká slova nebo nějaké věci, tak se mi s ním vybavuje význam. Ale tak já nevím, co to je pro ně to užití, tak ať nějakým způsobem definuje to užití.

Hejdánek: No to je asi tak, jako když vidíte stroj, jak pracuje, tak sice vidíte, že třeba chrlí noviny, no ale to ještě nepoznáte, tak se koukněte, jak ty páčky fungují. To je to užití. To jest, jak který slovo, kde vedle kterého se vyskytuje a tak dál. To je to užití.

Jiný hlas: Jako mechanické spojení nebo logické?

Hejdánek: Proč mechanické? Prostě jakékoliv. Slovní spojení. To není mechanické, ale nicméně teda předpokládat, že ještě kromě toho je nějaký význam, oni odmítají. Ten význam je jenom právě v tom užití.

Jiný hlas: Ale nějak se stručně tedy celou tuhle... ne, jako já vím, v čem je problém, tady je jediný problém v tom, že nevím, co je prostě užití, jo. Prostě co je ten termín užití. Jinak jako já nevím, co z toho říct. Já to zkusím, ale blbě, jo? Nebo vy jste to pochopil?

The question is if you can say something more about the sentence of Wittgenstein: don't talk about

meaning, talk about the use. The question is if it is possible to see the pure use of something without any meaning. If you can say something more about this point.

It's... you could think of... he could also have put his point by saying there is nothing more to the meaning than the use. And so, think of it as sort of an anti-Platonist remark. Suppose you said to Plato: „Uh, in order to understand the words good and beautiful, you don't need a vision of the forms, you just need to understand how sentences using these terms work in the Greek language“.

On by řekl to samé, kdyby místo té věty „nezajímejte se o význam, zájímejte se o užití“, jinými slovy není pravdivějšího významu než užití slova. Ale on to malinko osvětluje a dejme tomu, pokud čteš Platóna a mluví tam o dobru anebo kráse, tak vůbec není třeba se zabývat tím, jakou asi měli Řekové představu o kráse, ale pouze jak ten řecký jazyk je postaven a tak dál, jakou to v tom má souvislost. To je ten bod.

Another way of answering the question is to consider a remark of Wittgenstein's where he says: „The trouble is people think of logic as something sublime“ and instead he said they should think of it just as a description of the inferences people actually make.

Ještě víc k tomu, o co jsi se ptal, by šlo to, že nemáme se dívat na strukturu věcí, kterou ten jazyk má označovat, máme se dívat jenom na ten jazyk samotný. To znamená na strukturu jazyka, a ne vně věcí, jako by si ty pravou strukturu toho, co je popisováno tím slovem. Jo, pouze ten jazyk.

And still another way of putting his point is to say that he thought of using language as knowing how rather than knowing that, or know-how rather than grasp of a structure. And when he said „don't ask for the meaning“, he meant „don't look for a structure lying behind language, just, you know, listen to yourself talk“.

Ještě víc k tomu, o co ses ptal. Myslel to tak, že se nemáme dívat na strukturu věcí, kterou ten jazyk má označovat, máme se dívat jenom na ten jazyk samotný. To znamená na strukturu jazyka, a ne vně věcí, jako by si ty pravou strukturu toho, co je popisováno tím slovem. Jo, pouze ten jazyk.

Originally the subject of the analysis was the scientific language. Then several authors began to analyze the normal language of everyday life. But we know that in the everyday life, most of the people use such words which in any further analysis could be uncovered... unveiled... discovered... In their nature, could be discovered some remains of preceding use of scientific or philosophical language and so on. Then in their nature, some etymological connections could be observed and so on. In the way Wittgenstein recommends, are such ways of approach problematic or are they not?

What's problematic I think is knowing what you're looking for when you analyze the use of ordinary language. The positivists knew what they were looking for. They were looking for an empiricist theory of knowledge. So they had a target. But after Wittgenstein, you got a movement called ordinary language analysis, particularly in Oxford, sometimes called Oxford philosophy. And that only lasted about 10 years because nobody could figure out what it was for. It had no target, no one knew what a successful analysis would look like. So it was as if people just analyzed things out of force of habit, they couldn't stop analyzing.

Že původně ta analýza znamenala, byla orientována na vědeckou mluvu, na vědecký jazyk. A potom, že celá řada autorů se pustila do analýzy každodenního jazyka, běžného jazyka. A že ovšem my víme, že ten běžný jazyk má v sobě spoustu takových reziduí, reliktnů toho původního *užití* vědeckého nebo filosofického a tak dále. V tom způsobu, jaký Wittgenstein doporučuje, jsou takovéto způsoby přístupu problematické?

Hejdánek: No a odpověď zní, že vždycky záleží na tom, k čemu míříme, co je cílem naší analýzy. Původně skutečně, když analýza byla zaměřena k vědecké řeči, tak byl úkol naprosto jasný, co se má dělat. Ale pak, když zejména oxfordská škola, která se orientovala na běžný jazyk, tam analyzovali a nebyli schopni jednak vědět, k čemu to je dobré, a za druhé nevěděli, kde přestat.

Jiný hlas: My question would be about the ontology. If I'm thinking about anything, I must know what I'm thinking about. What is the subject of thinking of analytical *philosophy*? Is it possible to – is there any definition of language for them? Or is there any thinking about language at all?

Hejdánek: The...

--- (1981-07-27 Richard Rorty (2) [LVH229VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Raz, dva, tři, čtyři, pět.